

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

Jn Omnes Totivs Anni Dominicas Æstivas, à Festo Pentecostes vsque ad
Aduentum

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

Dominica XXI. Post Pentecosten.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56306)

natum illum iam video: *Et reliquit eum febris,* & ipse illum relinquens, finem dicendi faciam.

Vnum hoc igitur restat, Auditores, vt ex audito Euangelio vtilitatem aliquam capiat: quæ non modica hic occurrit. Consideremus in primis, calamitates & tribulationes ad Deum nos deducere, quæ si non immitterentur, nunquam forsitan mundo egredieremur: videre enim vt Regulus hic filij iuuetudine anxius ad Christum accedat, eiusque opem imploret.

Notemus deinde, quantum filiorum parentes habere rationem par sit, ad quam & hinc natura, illinc vero religio inuitat: illa quidem quantum ad corpus, hæc autem quantum ad animam; exemplo scilicet Reguli huius, qui de filij valetudine maximopere sollicitus erat. Ad hæc discamus, non esse vitæ emendationem & pœnitentiam vsq; in mortis horam differendam, cum Princeps hic reprehendatur, quod seruis venerit, cum filius extremum iam spiritum traheret. Discamus præterea ob accepta à Deo beneficia gratitudinem exercere, cum pater hic accepta à Christo filij sanitate, Dei se obsequio perpetuo manciparit. Meminerimus denique, exempla dominorum ac superiorum ad subditos tum ad virtutem, tum ad vitium petrahendos plurimum posse; cum exemplo reguli se conuertentis, omnis eius familia ad fidem conuersa sit.

Tu autem mundi Redemptor, summe corporum & animarum medice, qui hodierna die tam luculentum redditæ sanitatis miraculum edis, qui febres pellis, & filio Reguli Capharnaitæ pristinam valetudinem restituis; animas nostras eisdem morbis affectas persana: torquentur quippe ab auaritia, à libidine cruciantur, ab acedia affiguntur, à superbia diuexantur, ab inuidia lætantur, adeo vt in mortis, nisi propere succurras, periculo versentur. Eas igitur, cura mælice cœlestis, ad iis succurrendum properas; sed ea conditione, vt, postquam eas sanaueris, ingratae non sint, sed in te cum vniuersi domo, id est, omnibus potentis & facultatibus credant: intellectus te creatorem agnoscat, voluntas vt Re-

demptorem diligat, memoria denique tui vt conseruatoris semper recorderur. Tui, inquam, à quo omnis nostra beatitudo dependet: ad quam deducere nos dignentur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. AMEN.

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

Partitio.

- I. De misericordia & iustitia Dei.
- II. Qua causa parabolarum Christi, & quadrangulum.
- III. Qua vis exempli: & quod ius Regis.
- IV. De ratione cum seruis posita.
- V. De seruo debitore: & debito.
- VI. De seruo nequam facto.
- VII. Benigne faciendum egentibus.

Simile est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.
Matth. 18.

FIGVRA.

Vidisse in Apocalypsi se ait Ioannes antiquum dierum, throno insidentem, præ canitic venerabilem, qui rationem ab vniuersis exigebat, & libros apertos ante se habebat: tanta porro è vultu illius maiestas elucebat, vt cœlum & terra in conspectu eius tremere, & rutilans maiestatis illius fulgor, qui è vultu promicabat, omnes perterrefaceret. Simile quid in Euangelio hodierno sub parabola cuiusdam inuolucris legere videor: quod regem nobis describit, qui dum rationem cum seruis suis poneret, & domesticos commentarios & diaria enucleatius examinaret, non mediocrem omnibus timorem incutit: cui cum offerretur qui decem millia talentorum debebat, & soluendo non esset, illum & vxorem & filios eius, & quidquid rerum possidebat, diuendi iussit, donec debitis satisfecisset. In quo & alia non minus horrenda occurrunt, quæ imago sunt eorum

rum quæ in iudicio post mortem instanti accedere solent. Quæ deductius exponam, modo Spiritus sanctus eloquentiam suggerat, & Deipara precibus illam obtinere non renuat. Idcirco vnanimes salutationem Angelicam ei imperiamur, dicentes.

Ave MARIA.

I. Duo poli. Docuere Philosophi, Astrologi, Mathematici, Geometrae, Cosmographi, & alij orbis dimensores, vniuersam mundi machinam duobus polis immobilibus sustineri, arctico & antarctico. Hos imitari docuere Theologi, diuinam essentiam, & omnem creatoris mundi diuinitatem, in duobus ire polis volui, iustitia scilicet & misericordia. Primus hoc ante alios obseruauit Dauid Propheta, dicens: *Omnes via tua misericordia & veritas*: quasi diceret: Aham viam capere non posses Domine, quam vel misericordiae vel iustitiae.

Idem Vates diuina attributa recensens, & diuinæ essentiae arcana rimatus, eiusque encomia contextens, non nisi geminos hocce polos producit, dicens: *Misericordiam & iudicium cantabo tibi*. Id est, possem Domine infinitam tuam decantare potentiam, admirabilem tuam scientiam, infallibilem tuam prouidentiam: possem & perfectiones tuas diuinas recensere, prædestinationem producere & reprobationem, scientiam extollere, præscientiam canere, & mirabilia tua celebrare, at nihil maiori dignius laude, nihil in te reperio diuinius, nihil quod maiorem promereatur laudem quam iustitiam & misericordiam, & quemadmodum hæc duo diuinitatis polii sunt, ita etiam sint cantici mei.

Deus omnia gubernet. Et sane quidquid in cælo & in terra videtur esse, duabus hisce virtutibus æternus natus ille Monarcha dirigit & gubernat, hisce misericordiam & iustitiam. Et in huius rei signum vidit Ioannes in Apocalypsi Angelum fortem & validum iride coronatum, manu librum præferentem, qui posuit pedem suum dextrum super mare, sinistram autem super terram. Patrum omnium iudicio

Angelus hic Christi imaginem præfert, & duo illi pedes, iustitiæ & misericordiae, quibus super cælum & terram ambulat. Audite quid de illo Euangelista dicat: *data est mihi omnia potestas in cælo & in terra*: qui pedes sunt diuinæ Maiestatis.

Inter ceteras sponsi dotes recenset amans illa, vbera, dicens: *Meliora sunt vbera tua vino*: & alibi, *duo vbera tua sicut duo hinnuli caprea gemelli qui pascuntur in liliis*. Aliud porro vbera hæc non denorant, quam præclaras illas virtutes misericordiam & iustitiam, quibus magnus ille nutritius vniuersum mundum nutrit & pascit, ita porro interpretatur Haïas, *Ad vbera portabimini*. & in prouerbis Sapiens, *Vbera eius inebriant te*: & in Psalmis Dauid: *in misericordia vberi*, transpositione & metalepsi hebraica, quod alii dicerent, *In vbera misericordiae*.

In arca testamenti asseruabatur manna & gladius: illud symbolum erat misericordiae, alterum hieroglyphicum iustitiæ: quo Israelitæ atque adeo nos omnes edoceremur, tam in cælo quam in terra, in arca Ecclesiæ omnia manna misericordiae pasci & iustitiæ mucrone dirigi. Vnde & Vates regius: *Propter veritatem, & mansuetudinem & iustitiam*, quas esse mundi fulcra & bases existimat.

Mirabilis ille Cherubin, quem Ezechiel haud procul à flumine Chebar facie Leonina simul & humana insignitum vidit, Dei haud dubie imaginem præferebat, qui eodem in statu & esse perseverans, duos in mundi directione vultus præfert, hominis vnum, & leonis alterum: omnia quippe dirigit vt iudex æquissimus, & vt pater misericordiae: leonem scilicet se ostendit erga improbos, iustitiam exercendo; & hominem erga iustos, misericordiae viscera laxando: *Misericors & miserator, & iustus Dominus*.

Describit & alium Angelum in Apocalypsi. Ioannes non minus prodigiosum quam prior, cuius ore egrediebatur gladius anceps, sed manu plurimas præferebat stellas. Cum diligentius Angelum hunc intueor, eiusque descriptionis genuinam expositionem

Matt. vii.

Cant. i.

Cant. 4.

Isai. 66.

Prov. 9.

Psal. 27.

Exod. 25.

Ezech. 1.

Deus iu-

stus & pa-

ter mise-

ricordiae.

Psal. 117.

Apoc. 12.

nem

nem indago, omnis me docet antiquitas, diuinitatis Angelum huic imaginem gerere, quæ & gladium iustitiæ præfert ad peccatores perterrendos, & misericordiæ stellas qua iustis præmia assignat. Stella siquidem Clementiæ symbolum, & gladius iustitiæ.

Sceptrum Huc trahemus sceptrum illud Regium mysticum Ægyptiorum, quod in infima parte caput regum Ægypti. præferebat hippopotami, animalis ferocissimi, & in suprema, ciconiæ, quæ placida est & mansueta præ cæteris auibus, illic iustitia & rigor, hic verò bonitas & clementia denotatur. Designare autem volebant, quemadmodum Deus summus ille rerum arbitret iustitia & misericordia gubernat omnia, ita regem qui illius in terra imago est, duas hasce dotes præferre debere. Quin & nonnulli Galliæ nostræ reges huc respectu habito in symbolum vsurparunt, *Pietate & iustitia*: & sane sunt hæc virtutes duæ regnorum bases & rerum publicarum fulera.

Mirabilis ille vir, qui Daniel Babylone apparuit: faciem instar fulguris habebat radiantem, & oculos lampadis in morem scintillantem, brachia verò & reliqua corporis membra instar aris candentia: *facies eius sicut facies fulguris, & oculi eius ut lampas ardens, & brachia eius & quæ deorsum sunt usque ad pedes quasi species aris candentis.* Sed albis indutus erat vestibus, & lineis, & renes auro obryzo accinctos habebat. Ecquod nam illud schema, habere scilicet faciem instar fulguris coruscantem, oculos ira & flamma ignientes, & ænea brachia, sed lineis indui: an non potior fuisset lorica, & tunica quædam ferrea, an non magis cõuenisset quam linea? quomodo enim coincidunt cingulum aureum, & facies ignea? Sed mysteria hæc docebant, Deum cuius homo hic typus erat, quamuis in iustitia terribilis sit, & instar fulminis horribilis, dulcem tamen benignum ac patierem esse in multa misericordia, quarum qualitarum typus & imago sunt vestes illæ lineæ & Zona aurea.

Duas De- **Thronus Salomonis regium illud opus,**
us manus **quo par nihil aut secundum vidit orbis,**
habet.

duabus hinc manibus sustentabatur: *Due manus hinc atque inde tenentes sedile.* Designari mystice hic aio, æternum diuinitatis thronum à duabus etiam sustentari manibus, iustitia inquam & misericordia. De illa quidem locutum Iob auguror, dum conloquerentem audio: *Miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* de hac vero Dauidem his verbis: *Aperis tuam manum tuam, & implet omne animal benedictione, & de vtraque simul. Opera manuum tuarum sunt cæli.*

Ferunt Physici, duplex Elephanto cor esse, vnum quod furore accensus exerit, alterum quod in clementiam propendet. Ita quoque cum Deo agi certum est, duplex enim quodammodo in vna eademque essentia, cor habet, id est, duo attributa in eadem diuinitate, vnum quod ad iracundiam illum extimulat, iustitiam inquam, alterum quod ad clementiam tendit, scilicet misericordiam. Quod scite expressit regius vates, *Misericors Dominus & iustus, & Deus noster misericors.* Cuius rei euident argumentum in hocce Euangelio legere est. Videbitis hic namque hominem regem, qui rationem cum seruis suis iniens incidit in vnum qui decem ei talentorum debebat millia, quem vna cum vxore, filijs, reclusa & suppellectilibus diuendi, iussit. Sed seruus ad extremam calamitatem redactus, sui vt misereatur, mitiusque secum agat, orat, patientiam habeat, tempus quo negotia sua disponat concedat, omnia se exactissime tandem soluturum spondens. Precibus illius igitur commotus Rex, factus clementior, non tempus ei modo concessit, sed omne etiam debitum penitus remisit. Historiam Matthæus refert, vel potius parabolam: *Simile est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.* Hic primo de homine rege, & de rationum exactione loquar, ac deinde ad misellum illum & ærumosum seruum dilabar, eiusque feritatem etiam spectandam dabo.

Antequam vero vterius ad Parabolæ sensum & expositionem descendam, scire oportet, Christum pro more habuisse parabolis & similitudinibus vti, sicut bene Euse-

Elephas duplex cor habet.

Psal. 114.

H. Cur Christus situs parabolis vti Euse-

Eusebius notauit Emisenus, in quo communem omnium Palæstinorum, quales vt plurimum ei adharebant, eiusque sacrosanctas conciones auidè audiebant, consuetudinem obseruauit. Potissima autem paraboliarum locutionum ratio erat, vt ipse hominum se stupori & ignorantia accommodaret, vulgarem patriæ & plebis consuetudinè ac loquendi ritum vsurpans, quo ita melius intelligeretur, ac nemo de rerum propositarum sublimitate & obscuritate quasi minus benedicta intelligeret, conquerendi rationè haberet.

Quia & Deus ipse suum agendi morem perspectum habens exprobrando proponit benignam illam loquendi rationem, qua in dilectum sibi populum vsus fuerat, ne quam forsitan ille conquerendi occasionem haberet, si sublimi apud illos sermone vteretur: ait siquidem se nutriti in istarum voluntati & desiderio in omnibus morem gessisse, Ego, inquit, quasi nutritus Es, hanc portabam eos in brachijs meis. Atque vt Pater æternus benigni instar patris id erga ingratum hunc populum ostendit, magna illum benignitate demulcendo, ita filius nõ minus se erga nos clementem exhibuit, patrio nos idiomate docendo & alloquendo.

Hoc scilicet olim Ecclesiæ suæ, in sponsa Canticum designatè promisit, dicens, *Muræulas aureas faciemus tibi*, quæ verba LXX. transtulere, *Similitudines aureas faciemus tibi*. Hic autem de muræulis, animæ auribus, quibus verbum Dei percipitur, sermo est. Ceterum aureæ illæ similitudines, parabolas, & mysticas locutiones denotabant, quibus aliquando, dum in mundo inter mortales ager mortaliter vteretur. Quænam vero similitudines haberi præclariores possunt, & magis deauratæ, quam comparationes & parabola, quibus Christus Ecclesiæ suæ aureas dicit & exornat?

Solent adamantes, quo illustriores sunt & maius decus acquirant, auro includi. Ait porro Psalmographus verbum Dei lapidem quandam pretiosum esse, *Desiderabilem super aurum & lapidem pretiosum multum*: quem vt Christus illustriorem maiorisque pretii red-

deret, instar peritissimi aurifabri, diuina quadam industria auro includebat parabolico.

Si quis Regem, nudum manu gladium gestantem & vibrantem cerneret, an non eum irarum & succensum, & obuium cuiq; necem inferre velle crederet? Sed ne quis sibi metuat, & clementissimus Princeps audiat, vagina inclusum ad latus gestare enses solet. Christi veri illius regis regum, & dominantium Domini ensis, ipsum verbum Dei est, de quo Apostolus, *Assumite gladium Christi, quod est verbum Dei*, ne quis igitur vocem suam metuat, ab eoque fugiat, sed ad illum tanquam amicum fidelissimum & clementissimum accedat, gladium furoris sui in vagina recondit, id est, parabolicis similitudinibus locutus est. Audite igitur vt hodie dicat, *Simile est regnum cælorum*.

Simile.

Ephes. 4.

III.

Ecclesiæ Christi Regnum.

Ecclesiæ triūphantis descriptio.

Per hanc parabolam vniuersum Ecclesiæ statum designatum voluit: ipsa quippe magnum Iesu Christi regnum est, quod duas complectitur prouincias, vnã quidem Beatorum omnium, in qua regni & regis Sedes, in qua omnes ei obsequuntur, nobiles eum supplices circumstant, beatissimos sese credentes, quibus diuinum hunc vultum cõtingit intueri, atque illa communi notione Ecclesiæ triumphans appellatur. Idque non immerito, quod qui illius compotes facti sunt, velut parta victoria mille gaudijs & triumphis cumulatam vitam ducant, & victorijs relatis iam olim iucundissime perfruantur. Sunt scilicet illi festiuitates certæ & liquidæ, ab omni metu liberæ & ab omni ærumna alienæ.

Longe secus in hac miserabili, & ærumno-Mundusa vita agitur, in qua nulla solida & pura, certasque iucunditas, sed quæ ingruenti semper stuitates infortunio casuq; tragico inopinato permixta non habet. Et sane nulla vnquam maior Iudæis lætitia fuit, quam dum arcam recuperatam Ierosolymam è terra hostili referrent: sed casibus illa tragicis non caruit. Oza namque occulto Dei iudicio percussus & exanimatus gaudium interrupit. In solo cælo vera sunt gaudia, nulla tristitia aut metu permixta, atque ideo cœlites qui iisdem perfruantur, triumphantes appellati sunt, omni periculo exempti, metus expertes, & à formidine li-

X x ben.

beri. Quod profecto de terra huius incolis dici nequit, cum adhuc in pralio versentur, cuius exitus dubius & anceps, adhuc confingentes de victoria incerti.

3. Reg. 20. Hinc prudenter dixisse mihi visus est Achab rex hosti suo Regi Benadab, qui magno cum circumcirca exercitu, in quo triginta reges & amplius agmina ducebant, vallauerat, ne gloriatur accinctus, a quo ut disinctus. varia enim & anceps belli est alea, & exitus incerti. At qui in celos iam recepti sunt arma deponere, de conflictu non loquuntur amplius, sed victoria parta gaudent.

Ecclesia militans. Altera regni huius prouincia, est Ecclesia inferior, quæ militans dicitur, quæ semper in armis, in conflictu assidua, militetq; suos ad pugnandum semper habet promptos & armis circumdatos. Hinc ad arma sumēda nos exstimulat Paulus, quemadmodum olim

3. Reg. 22. Achab rex Iosaphatum belli sui certiore factum ad auxiliaria arma exhortatus est, atque hoc euidenter ostendit Isaias Propheta,

Ysa. 40. cum de Dei filio loquēs ait. *Iste est, quem mittet pater æternus, in sagittam electam, & gladium acutum.* Notate mysterium, quamuis redemptor iam inde ab initio conceptionis, triumphator esset & cœlestis illius prouinciæ cuius & rex, Pater tamen æternus ut militem, armatum gladio & sagittis, destinat. Verum inferior hæc prouincia regnum cœlorum dicitur, quod imago quædam sit regni cœlestis, vel quod via sit, per quam ad alterum perueniatur, vel potius quod in eo regnum cœlorum meritis acquiri possit. *Simile est, igitur regnum cœlorum homini regi.*

Duo capita huius parabola. Non nisi parabola hæc est, sed duplex continet caput, vnum ostendit omnes nos peccatis obnoxios esse, & secundum peccatoribus esse ignoscendum, atque hoc vnum spectat Euangelium, ut commissas in nos iniurias ex animo remittamus. Quoniã vero homines suis in rebus cæcutiunt, imo seipfos non agnoscunt, ideo sub fictarum personarũ schemate illorum nãuos Deus representare solet, & per parabolas illos erudire, in aliis ut ad oculum videant, quod in seipsis videre præ mentis caligine nequeunt.

Pramasij pictoris industria. Dicitur Pramasius pictor ille celebris seruus cõductiuos crucibus affigere solitus, &

funibus eorum membra diducere, & musculos loco mouere, vt visa in illis corporis distorti pœna, Promethei rupi alligati supplicia & cruciatus ad viuum exprimeret. De Lacedæmonis refert Plutarchus, seruos illos suos & mancipia inebriare solitos vt eorum visa vultus deformitate & morum dissolutione filii ebrietatem detestarentur. Ita pater æternus vt iustitiam nos suã edoceat, & vt rationem reddēdam pertimescamus, sub alienæ personæ imagine ipsum in parabola hodierna demonstrauit.

Dauid qui ceteris in rebus erat solertissimus ac prudentissimus, in suis erat stupidissimus, domi suæ talpa & in anima cæcus, ideo malum suum deplorans ait. *Dereliqui me vultu meo, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum.* Nathan autem, quo illi oculos aperiret, & ad sui ipsius cognitionem induceret parabolicis illum rationibus aggressus est, argumento sumpto ab homine opulento quib. abundante, pauperculi oculam diripiente, quem Dauid veluti iniqui & raptorem morti adiudicauit, Propheta porro a parabola ad veritatem descendens, tandem Dauidi post longas ambages & abstractus ostendit, illum hanc ce noxam admisisse, in eminenti persona representans, quod in propria videre non poterat. Hinc bene Christus. *Sicilie est regnum cœlorum homini regi.*

Homo hic rex, qui rationem cum seruis ponit, alius haud dubie nõ est, quam is ipse, cuius in femore Ioannes scriptum ait fuisse, *Rex Regum & Dominus dominantium.* Quot quot autem homines sumus, omnes regis huius clientes & serui sumus, imo magis ad illi seruiendum obligati quam ipsi met Angeli. Certum quidem est, Angelos iure creationis magni huius Dei seruos esse, at homines, duplici ratione, tum creationis, tum vero redemptionis, ad diligenter ei obsequendum obligati.

Deus igitur rex est, cui ratio reddenda est, quique tandem aliquando iustitiam cum vniuerso mundo faciet. Er sane regis est iustitiam & æquitatem subditis administrare. Perebat olim mulier Macedonica a Rege Philippo ius sibi reddi, & causa suã æquitatem

rem cognosci; sed excusare cepit ille, nec tempus sibi modo ob negotiorum urgentiū importunitatem ad causam examinandam suppetere, illa rege audito, subirata mox respondit. Cur igitur ut regem te habeam, qui iustitiam vindicem te exhibere detrecta? quo acri responso inferre voluit, regis esse iustitiam administrare.

David Rex, qui è pedo pastoritio ad sceptrum peruenerat, quo imperij statum firmaret, Deum quotidie obsecrabat, se ut iustitiam edoceret, quo subditorum causis definiendis vacare ex omnium voto posset, nec sibi solum, sed & filio eandem postulauit: *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis.* Notandum porro hic est, non hominum, sed Dei iustitiam illum deposcere: hominum namque iustitia crudelitate semper & sanguine permista est, at diuina nunquam misericordia caret: homines delicta exigua morte damnant, Deus vero maiora dimittit. David morti addicit, qui vicini oculum occidit, Deus vero illi condonat, quamuis homini innocuo vitam eripuisset. Homo hic rex seruo decem talentorum millium debitum remittit, atque immisericors ille conferuum suum comprehensum, quod centum ei deberet denarios, carceri mancipat, ut patientiam habeat rogatur, sed audire detrectat, nedum debitum penitus remittere.

Simile est regnum cælorum homini regi. Rex autem hic, qui seruos ad rationem reddendam cogit, & iustitiam administrat, homo dicitur, quod iudicis sit hominem se semper ostendere & humanum, & nunquam à regia dignitate humanitatem excludere. Iustitia enim sine misericordia, non æquitas, sed mera crudelitas est, atque ideo Psaltes, postquam diligenter iudicum dignitatem exaltauerat, & deos, & altissimi filios appellauerat, homines etiam illos esse asseruit, & cæterorum instar mortales. *Ego dixi, Dei estis & filij excelsi omnes, vos autem sicut homines mortemini.* Ad est, diuinum quid vobis inest, & Deo quam proxime acceditis, cum vestrum sit, o iudices aliorum errata examinare, eamque geratis quo in aliorum vitam ac mortem imperium obtinetis: sed sciat is velim, esse vos ad instar cæterorum mortales, & cum alios morti ad-

dicitis, cogitare, dudum ante vos à natura morti adiudicatos esse.

Socrati hoc adscribendum est, qui cum Socratis ab ingrata patria, & iudicibus morti addictus in morte esset, & hoc ei amicorum aliquis nuntiauerat, constantia, nullo doloris indicio edito, nec vultum ad merorem contrahens, aut animum abiiciens iocans ait: *Et illos tam olim natura.* Quasi diceret, si cogitassent, se homines, & mortales esse, tam iniquam forsitan in immerentem sententiam non protulissent. Equidem cum Philosopho hoc concludo, Iudicem & Præsidem semper sibi proponere debere, hominem se esse, uti hic noster in Euangelio, *hominum regi.*

Qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Cuius rei rationem? omnium, tam bonorum quam malorum, & omnium quæ in hac vita commissa sunt. Testatur hoc Apostolus: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.* Et Salomon: *Cuncta quæ sunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum fuerit, siue malum.* O rigorem intolerabilem! & seueritatem singularem! An non sufficiat, de malis operibus rationem reddere, ut & bona examinari opus sit? Indignum credebat Iob, se nullo commisso delicto, à diuina iustitia exagitari: quamobrem lacrymans conqueritur: *Non peccavi, & in amaritudine moratur oculus meus.* Quid? vix aliquod malum admisi, & ecce, qui tuus est rigor, bonum etiam, quod sentio quam sit exiguum, excutis, & merita mea examinas.

Nemo igitur dubitet, nam regis ille Iu-Deus de dex & rex æternus tandem aliquando nos omnibus examinabit, deque operibus, verbis & cogitationibus, imo de occultissimis quibusque erratis rationem deposcer. Vnde Apostolus: *Iudicabit Deus occulta hominum.* David autem hocce formidans examen aiebat: *Ab occultis meis munda me Domine.* Interea dum viuo, ne post mortem eorum examen differas.

In hoc autem diuina iustitia ab humana differt, quod in tribunalibus hominum, non nisi nota, patientia, obuique excutiantur, sed in diuino, abstrusa, abdita, arcana & nemini præterquam Deo nota examinentur. Atque

ideo Nathan, cui diuina maiestas Dauidicæ causæ examen delegauerat, quamprimum reo ait, *Tu fecisti abscondite, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis israel. Et in conspectu solis.* Id est, noli putare me in causæ tuæ examine similem esse mundi huius iudicibus, qui occulta non iudicant aut condemnant, sed publica & communia: nam ipse quæ clanculo facta sunt promulgabo, & diulgabo quorum neminem conscium esse voluisti. Quin & ipse reus hoc agnoscit, & exclamat: *Tibi solum peccavi, & malum coram te feci.* Id est, Ingēs quidem crimen meum est, at tamen neminem subditorum meorum offendendi: at te solum, quem facti conscium scio. Agnoscit itaque, homini huic esse rationem reddendam.

Qui voluit rationem ponere cum seruis suis.
 In quo singularis illius prudentia emicuit: non enim seruorum rationum examen aliis commisit, non delegauit regie pecuniæ præfectis, finantiarum administratoribus non credidit, rationum magistris non fidit, nec alios in causæ huius inquisitionem delegat, sed ipse eandem examinat, rationesq; coram audire vult. Ita olim Assuerus Perlarum rex annales regni afferri sibi mandauit, vt quidquid ante aliquot annos gestum esset coram videret & legeret. *Insistq; sibi afferri historias & annales priorum temporum; quæ cum illo præsentem legerentur.* Solus siquidem Principis oculus in negotiorum examen quadrat, cæteri omnes suspecti sunt, & fucum agunt. Si enim regibus vacaret, aliorum rationes audire & examinare, longe regna florentiora essent, negotia melius succederent, & prouinciarum longe mea sententia forent beatiore. Rex igitur noster nemini fidens voluit rationem ponere cum seruis suis.

Esth. 6.
 Rex hic cum seruis rationem ponit, non vero cum dominis.

Quid? ecce potentissime & prudentissime rex rationem ponis cum seruis tuis: quin ab aliis, qui maioris sunt dignitatis incipis? quin principum vitam examinas? cur in actiones nobilium non inquiris? cur magistratibus actionem non intendis? cur in quos iudices ad rationes non compellis? cur quæstores nimium quærentes non exagitas? inuenies haud dubie plurimos qui plus quam decem talentorum debeant millia, hos tamen præ-

teris, quo à seruis rationem deposcas. Imitatur scilicet mudi huius Principes, qui magnorum insolentias tolerant, & a paruulisationem deposcunt, in quo Saulem imitantur, qui animalia Amalechitarum iugulauit & regem ipsum impunem abire iussit, & Dauidem, qui Amalechitas latrocinii infames dimisit indemnes, quo latrunculos, qui Sicleg urbem succenderant, persequeretur, dicens: *Persequar latrunculos hos, & comprehendam eos.*

Hinc Anacharsis Scytha Philosophus indices eludens, dicere solebat, leges & decreta ataneorum telis esse similia, quæ vespas & fucos præteruolare permittunt, & muscas irretiunt, ita leges humanas in demnitatem concedere scelestis & magnorum criminum reis, & latrunculos laqueo suspendere. De Principibus idem dicere liceat, qui sapelatronibus & furibus maioribus parcunt, imo in regnis tolerant, & furunculos acerrime prosequuntur, & ad necem deposcunt. Talis erat hic rex qui regni furibus prætermisiss, seruos domesticos ad rationes compellit.

Ad hæc notandum Reges & Monarchias sub seruorum horum nomine comprehendendi. Testis sit David, qui quamuis duob. amplissimis regnis imperaret, seruum se tamen dicere non erubuit. *Ab alienis parce seruo tuo.* id est, Ecclesiæ vasallus, atque omnes in hoc schemate coram diuina maiestate rationem reddere oportet, & coram iustitiæ illius tribunali comparere. Vnde doctor Gentium Paulus: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi:* omnes, inquit, paruos simul & magnos, nobiles & plebeios, Principes & Monarchias. Atque hac ratione rex omnes seruos suos vocat, & voluit ponere rationem cum illis.

Æquum porro est, hanc rationem deposcere: neq; enim seruorum est, obedire dumtaxat, sed enitantur, etiam summaque industria allaborent, vt heris profint, & utilitatem adferant, tū in re domestica, tum vero in omnibus quæ ipsis iniuncta sunt negotiis. Fuisse consuetudinem apud veteres refert Valerianus, vt quoties seruum in domum admitterent, nuces, ficus, dactylos, aliaque

Serui heris suis sint utiles. Lib. 1. p. 410.

pomorum & leguminum genera, & numeros aliquot in caput illius effunderent: quo ritu edocere volebant, illos heri rebus & commodis inuigilare debere, & cornu copiarum in star familiam beare. Talis seruus fuit Iacob in domo Laban, & Ioseph in palatio Putipharis, qui dominos suos locupletarunt, & rem domesticam strenue & gauiiter, magno cum honore administrarunt. Sed æ quo diutius rationibus his inhæsimus, mutandi iam clypei, & aliud iter ingrediendum, examinandum scilicet est seruus qui ei offerebatur ingenti debito grauatus, quod in altero membro nos facturos promiserimus.

V. Rex igitur in rationum examine procedens inuenit vnum, qui decem ei talentorum debebat millia. *Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.* Mirum profecto, cum omnes regi illi debitores simus, non nisi de vno hic sermonem esse. Sed Hebraïsmus est, quo singulare loco pluralis ponitur, quod in Sacris litteris obuium est, & præsertim in Psalmo 13. *Dominus de caelo prospexit super filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum, omnes declinauerunt, simul inuisiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* Adhibet hic Spiritus sanctus verbum *declinauerunt*, vt ostendat, quemadmodum, qui Grammaticen discunt, à casuum declinatione incipiunt, Nominatiuo, Genitiuo, Datiuo, &c. ita in mundi huius Grammatica, quam diabolus magnus ille litterator docet, & composuit, peccatores discere à Dei gratia, variis peccatis, quæ merito casus appellari queant, (sunt enim peccata mortalia casus & lapsus animæ) declinare: & alios per nominatiuum, quales sunt superbi, qui se iactant, nomen quarunt, & inanes honorum titulos conlectantur: de quibus dici illud. *Psalmi queat: Vocauerunt nomina sua in terris suis, id est, præ superbia, & arrogantia seipfos iactarunt, & nomen sibi eomparare conati sunt.*

Alij vero per Genitiuum declinant, qui vt filios & generationem diuitem reddant, iustique munia reip. & honores obtineant, plurima, præter fas & æquum committunt: cumque filiorum vtilitati, dignitati & emolu-

mento studere se iactant, ab animæ salute nimium quantum declinant. Matrem Zebedædarum imitati, quæ honorum sitientissima, & filios ad summum dignitatum culmẽ euectos videre desiderans, à perfectione declinabat, iter cælum versus deferebat, quam viam insisteret, nesciebat, & omnem Apostolorum cætum perturbabat.

Per Datiuum nonnulli declinant, qui iniustitia iudicibus offerendo, iustitiam eiusque corrupto-administratores corrumpunt, quo in causam suam propendeant, & secundum illos sententiam ferant: similes profecto scelesto illi Aman, qui, quo eruentam & sanguinariam aduersus Iudæos, quos cane peius & angue oderat, obtineret sententiam, regio sigillo communitam, decem talentorum millia ærario regio se illaturum spondit: *Si tibi placet, decerne vt pereat, & decem millia talentorum appendam arariis gazæ tuæ.* Per eundem declinant casum, qui auro aliisque munusculis & similibus mulierum ac virginum pudorem expugnant & corrumpunt, Vagioni Holofernis secretario & amorum Parario similes, qui quo pudicam Iudith illaquearet, ait: *Non vereatur bona puella introire ad domum meam, & honorificetur ante faciem eius, vt manducet cum eo, & bibat vinum in iucunditate.* Quin & Holofernes illius pudori insidiatus, in cubiculum in quo thesauri reconditi erant, eam deduxit, & quo ad illicitum concubium eam pelliceret, diuitias eius ostendit, *Et tu in domo Nabuchodonosor magna eris, & nomen tuum nominabitur in vniuersa terra.*

Sunt & alij per Accusatiuum qui declinant, proximum falsis calumniis onerantes, res & ma-
duobus illis veteratoribus Babylonis nos ledici.
ab similes, qui Susannæ honorem & pudicitiam infringere & offuscare conati, adulterij eamdem accusarunt, similes etiam atroci & sanguinariæ illi Iezabeli, quæ innocuum Naboth iniquis calumniis impetens, & nomen eius nefarie apud Regem deferens, vitam priuauit. Per hunc casum declinant etiam, qui linguæ suæ virulentia aliis detrahunt, nomen proximi arrodunt, eius honorem lædunt & violant, milleque iniuriis, calumniis, conuitiis profcindunt, in quo scele-

rum & maledicum illum Semei referunt, qui Dauidem & lingua & saxi imperiuit dicens: *Egredere, egredere vir sanguinum & vir Belial, reddat tibi Dominus uniuersum sanguinem domus Saul, quoniam inuasisi regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Absalom filij tui: & ecce prement te mala tua, quoniam vir sanguinum es, regum homicida & Principum sanguinis sitiencissimus.*

Docet Despauterius etiam per Vocatiuum declinare, & horum de numero sunt, qui cū grauissima committunt flagitia, virtutum nomine eadem conuestiunt: acediam namq; & orium recreationem dicunt, peccatum carnis, fragilitatem appellant; superbiam & arrogantiam, honoris propugnadi studium, iram, bilem & murmuracionem Zeli pallio tegunt; auariciam & vsuram, sapientem solertiam, & prudentiam indigetant & vocant,

in quo Hebræos imitantur, qui idola muta & lingua ut deos habebant; similes etiam magno ludæorum concilio, quod magnum Sanedrin dicebant, quod cum Christum neci adiudicasset, quo nullum tamen grauius crimen admitti poterat, vel ymquam admissum est, actum quemdam iustitiæ se facere credebat.

Deniq; nonnulli sunt qui per Ablatiuum declinant, qui nimirum rapto viuentes proximi facultates auferunt, sexcentis excogitatis artibus & astibus aliena præter fas & æquum inuadunt, hi sunt magni illi latrones qui respublicas expilant, & regna deripiendo vastant, rubicundo orphanorum & viduarum sanguine victitantes. Hos autem similes esse censo Syro illi Heliodoro, qui replum Ierosolymitanum vbi viduarum opes asseruabantur, expilare ac diripere conatus est. Summus Pontifex enim à tam nefaria eū

2. Mach. 3. expetitione detertere satagens ostendit, depolita esse hac, & vidualia viduarum & pupillarum. An non per Ablatiuum ille declinabat? ut & reliqui, qui non nisi è præda, latrociniis, furtis ac direptionibus viuunt. Et quoniam Grammaticale stadium ingressus sum, addo, nonnullis hanc Grammaticorum regulam commode aptari posse,

Est ablatiuus nonnullis solus in vsu, Obiice, sponte, diu, noctu, natu, impete, iussu, &c.

Multi vitia velut virtutes fingunt.

Exod. 32.

Raptores rerū alienarum.

Qui scilicet semper & nullo non loco auferunt, noctu videlicet & interdum, sponte vel violenter, vel etiam aliorum consilio auriuisione, ita vt & nati ad hoc videantur. Quam igitur noxiæ hæc declinationes sunt! sed occasione verborum Propheta David: *Omnes declinauerunt,* è Theologico stadio in Grammaticorum palæstram descendemus. Sed eo vnde digressi sumus redeundum est, & seruus hic debitor accuratius examinandus.

Qui debebat ei decem millia talenta. Guiljelmus Budæus, cui pares Gallia nostra paucos prorulit, hunc locum examinans, vt genuinam huius debiti summâ colligeret, ait, talentum veterum sexcentis valuisse coronatis; adeo vt hac numerandi ratione decem talentorum millia tantumdem sint, ac sex auri vasa, vt vocant, vel sexcenta florenorum millia, quæ miser hic domino suo debebat. E quo duo licet colligere, primo principis huius bonitatem, quod tantam pecuniæ vim homini, qui soluendo non erat, & qui nullū habebat vadem, concedidit. Sed hæc Dei agendi ratio est, qui liberaliter omnia offert, non vero mundi, qui, cum nullam facere iacturam velit, nihil nisi pignore accepto, dat mutuo. Deinde, magnam serui huius dissolutionem & luxum, qui cum regio thesauri præfectus esset, tam prodigus fuit, vt magno etiam cre alieno grauatus fuerit. Et sane magna illius dilapidatio fuerit necesse est, cum tot debita contraxerit.

Mundus nihil amittere vult. Secus huius debita.

Decem millia talenta. S. Hieronymus & Augustinus aiunt per sensum hunc, decem mille talentorum debitorem peccatorem mortali peccato inquinatum intelligi debere, quod peccati genus, debiti nomine appellatur, quod peccatorem diuinæ maiestatis debitorem constituat, eiq; deuinciat. Quare Theologi quærunt quid admissio peccato mortali in anima remaneat; & respondit D. Thomas, 1. 2. q. 86. art. 2. maculam quandam & turpitudinem eidem inhærere, sed Scotus melius rem examinans, ait, obligationem quandam superesse, quæ æterno supplicio peccator obligatus manet; cui opinioni quam proxime accedit Propheeta Regius dicens: *Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.* quo loco Cassiodorus ait, duo hic pecca-

peccatorum genera designari, vnum omifionis, alterum commiffionis, illud negatiuum, hoc vero pofitiuum, vtraque autem Dauid æternis fuppliciiis expiari debere credit.

Peccatum mortale infinitum est debitum. Et sane peccatum mortale debitum mille talentorum est, tanta inquam obligatio, vt fuis eam viribus homo foluere non poffet, neue thefaurum in mudo adeo amplum reperire quis queat, quo eidem fatisfiat, nifi coelitus gratia & liberalitas quædam affulgeat. Appellatur deinde debitum infinitum, quod infinitam nequitiam includat, tum quod gratiam, quæ infiniti pretii & valoris est, deftruat & euertat. Peccator igitur feruo huic fimilis est, qui decem domino debet talentorum millia.

Quæ fit inter Deo & hominibus debita differentia. Hinc difcere licet, quanto maiora grauioraque fint debita quæ debentur Deo, quam quæ hominibus, eum debitum regis decem talentorum millibus, conferui vero nonnifi centum denariis æftimetur. Quamobrem Dauid rex quamuis Vriam & Bethfabee & vniuerfum regnum offendiffet, nihili hoc faciebat, fed animo voluens quam grauius in Deum dereliquiffet, lacrymans, *Tibi foli peccauit, & malum coram te fecit.* quali dixiffet, Tã graue Domine debitum est, quo tibi adftrictus fum, vt, nifi mei mifereris, & ipfum imminuas, foluendo non fim mifer ille feruus, qui tibi decem mille talenta debeam.

2. Sol. 70. Erat fcilicet moris apud veteres venundare homines, vxores ite & liberos quo debitis fatisfieret. Cuius rei exemplum in libris Regum legere est, in quibus viduam, quam maritus contractis debitis onerauerat, dum videret apparitores domum ingredientiẽs fuppellectilem vt diuendant, & filios in feruitutem trahãt, Elifæo fupplicantem audio, *Eccẽ creditor venit, vt tollat filios meos ad feruendum fibi.* Rex igitur hic feruũ, & fuppellectilem illius diuendi iubet, quo loco Hieronymus, pro permiffis expofuit; permittit, fcilicet iufto fuo iudicio Deus peccatorem diuendi, id est feruum & mancipium fceleftorum dæmoniorum fieri, vxorem quoq; eius, id est prauam concupifcentiam, e qua tam fcelefta & copiofa propago pullulauit, filios item, id est praua opera; omnia quoque quæ habebat, id est, facultates omnes temporales.

Rom. 7. lac. 3. Matib. 6. 2. Par. vlt. Omnes porro hominus debitis grauantur, Deumq; creditorem habent, omnes enim, ait Apoftolus, *peccauerunt, & egent gratia Dei,* & Iacobus, *Et in multu offendimus omnes: & omnes omnino homines Regis huius pedibus aduoluti clamant & obfecrant; Et dimitte nobis debita noftra, ficut & nos dimittimus debitoribus noftris.* Notandum autem hic est, dici debita in plurali: funt enim peccata commiffa in Deum & in proximum: notandum præterea, per decem hæc talentorum millia infinitam peccatorum multitudinem denotari. Atque hoc innuit olim rex Manaffes orans, *Peccaui fuper numerum arena maris.* Id est, ex mente parabolæ, *Quid agam Domine, debitis qui fati faciam?* vnde foluendo fim: non enim tot in mari arenæ, quot in anima peccata.

Huc animum, mentem & oculos aduerte peccator: huc cogitationes dirige. Dic mihi quid cogites, cum ille regis feruus fis? quomodo fatisfacies, tot debitis grauatus? quomodo fomnum capies, quomodo quiefces, tantum kumeris onus impofitum cum habeas? Octauius Auguftus cum audiret, fuppellectilem cuiusdam Equitis Romani venaleffe, qui infinitis dum viueret debitis, grauatus fuerat, nullum tamen maftitæ aut contracti animi fignum dederat, fed quiete & fecurus vixerat; culcitram illius fibi coemiffit, dicens fe qui negotiis ad imperii adminiftrationem fpectantibus obrutus, dormire & quiete capere non poterat fperare, in lecto equitis huius, are alieno grauati, fecuri tamen & molliter viuẽtis, quietem forfitan fe inuenturum. Mirabatur Auguftus, tantam equitis huius, are alieno grauati fecuritatẽ, equidem miror peccatorem, tot dormi qui tot peccatis & proinde debitis grauatus mire queffe, fomnum capere, quiefcere, fecurum effe at. poffe. Seruus fanẽ hic, qui huius typus est, anxius est & follicitus, cumq; foluendo non elfet, iuffit illum dominus, fimul & vxorem, & liberos in mancipia diuendi, & omnia illius venundati.

4. Reg. 4. Peccator fe diuender. Iuffit eum Dominus venundari, & vxorem, & filios, & omnia. Demonftrare hic etiam Spiritus.

ritus. S. voluit, peccatorum, mortifero delicto admissio, tum quoad corpus, tum quoad animam Deo obligari, tum etiam quoad membra omnia & sensus debitorem constitui, at primaria debetrix ipsa est anima, in qua voluntas, non enim peccatum peccatum est, nisi in quantum voluntarium. Vox vero ipsa est caro, filii, appetitus & sensus corporales, qui omnes animam corrumpunt, & ad peccandum extimulant, ac tandem eiusdem interitum causantur. Debetrix autem hæc iustar serui huius, qui cum soluendo non esset, venundatus est, diuenditur.

Est hæc sacræ scripturæ loquendi ratio. Vendere enim aliquem tantundem est, ac deserere, reicere, & concupiscentiis & desideriiis prauis tradere. Vnde Apostolus in peccatoris imagine de se loquitur. *Ego carnalis venundatus sub peccato.* Et in historia Machabæorum de quibusdam impiis & scelestis scriptum est, *Recesserunt à testamento sancto, & venundati sunt, ut facerent malum.* Et apud Prophetam, *Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.* Quod autem Prophetæ prædixere metaphoricè, parabola hodierna ad oculum denotat.

Iussit eum Dominus venundari seruum venundari tolerari queat, vt ita debitis, & creditori satisfaciat. At quare vxorem, & filios? quid commiserit vt subhastentur? æquum est consonum, ratio exigit, quia delicti fuerunt participes. annon sapienter videmus, quod vxor, dum superbe vestiri, & luxum sectari vult, maritum debita cogat contrahere, & tandem foro cedere? Annon etiam filii læpenuero in causa sunt, vt, quo ad dignitates & honorum fastigia perueniant, & magni inter suos nominis sint, & ad opimum matrimonium pertingant, parentes ære se alieno grauent, familia pessumeat, ac penitus destruat?

In hist. de viris illust. ord. Cister.

Ordinis Cisterciensis monumenta tragicum de quodam mercatore casum referunt: hic cum in extremis esset, & Tabelliones ad testamenti tabulas consignandas conuocasset, inter cetera legata hoc etiam apponi iussit, *Corpus meum terra detur ex qua sumptum fuit: anima vero demonibus tradatur, quia eo-*

rum est. Quibus auditis cum omnes non mediocriter consternati essent, ac dicerent, quid ais? phrenesi laboras? sensibus non constas: sed cum tertio illud ipsum repetisset, & constare sibi sensibus dixisset, mox fremebundus & indignans subiunxit, *Anima mea demonibus detur, in super anima vxoris meæ, & anima filiorum meorum. & anima confessoris mei.* Mea quidem, quia multa præter fas & æquum comparavi, vxoris, quod me ad ipsum extimularit, & quo vanitates constaretur, ad lucra iniqua coegerit, filiorum autem, quod quo illos locupletarem, alios bonis exuertim & defraudarim, confessorij denique mei, quod toties tam facile absoluerit. Quibus dictis impiam animam effauit. Nemo igitur miretur, si homo hic rex seruum, vxorem, filios, & omnia illius venundari iubeat.

Dum autem venundatum seruum & omnia illius subhastata auditis, cogitare potestis, quantum homini adferre detrimentum peccatum soleat. Meretur siquidem, vt penitus desoletur, nihilque in eo integrum & sanum perseveret. In Ægypto siquidem omnia ob admissa peccata destrui videmus & euerri, animalia pereunt in pascuis, in aqua pisces, in agris segetes, primogeniti in domibus, & parentes naufragium patiuntur in mari rubro. Opum amissio, hominum castigatio, & miseria in domo ac familia miseri huius serui. Verum quid factum est? quid agit? quem rebus suis modum præscribit?

Cum igitur miser hic herum indignantem & irritatum videret, inque ruinam serui conspirasse, ad misericordiam & opem implorandam confugit: quamobrem vt à tam funesto herum proposito auerteret, pedibus illius supplex prouolutus est, & lacrymis suffusus habens oculos sui vt miseretur postulat, veniam commissorum flagitat, patientiam habeat, omnia se tandem persolutorum, nihil vt amissum sit, spondet. *Patientiam habo mecum, tempus concede, noli ita me premere, spero enim cum tempore omnia me redditurum, nullam penitus iacturam patieris, victores inhibe, compesce hos hominum nundinatores, subhastationem aufer,*

Quo
do p
tor
om
red

Quid ho
mini pari
at peccatū

M
ob
tic
qu
u
p

Serui hu
ius preces

aufert, foro non cedam, & omnia, ad vltimum quadrantem reddam tibi.

Quomodo peccator Deo omnia reddat.

Quid ais miser peccator? unde tibi tot suppetent talenta, quib. debitum dissoluas? Bene profecto ait, Primo; si enim Deus nos amare cœperit, omnia etiam minima, etiam haustum frigidæ in satisfactionem, ac debiti imminutionem admitteret. Secundo, quoniã, cum omnia homini subdita sint, & homo seipsum Deo vicissim subiiciat, omnia illi subicere eadem ratione videtur. Tertio quoniã vere pœnitenti, vitæque reformandæ incumbere volenti, quidquid demum agit, siue bibat, siue comedat, siue quiescat, omnia ad Dei gloriam, & æris alieni solutionem cedunt. Quin & seipsum castigans, gratum sui Deo offert sacrificium, ac velut holocaustum maclat, atq; hoc est domino illi omnia reddere. Quarto omnia se redditurum spondet, quia scit per pœnitentiam, mortem & sanguinem Iesu Christi operibus suis applicari, quæ cum infiniti pretii sint, omnia haud dubie mundi talenta præcellunt, quapropter non immerito, quasi iam dere certus ait, *Omnia reddam tibi.*

VI. Mystica oblationes quoad serui huius postulata.

Egregia quædam in his serui postulatibus notanda veniunt, promittit primo se redditurum omnia, quo edocemur, in peccatorum exomologesi, fida & sincera delictorum satisfactione confessioneque, omnia quæ animam & conscientiam gravant, reddenda esse, omnia sincere aperiendo nullum vt data opera reticeatur; vel nequiter silentio inuoluatur: nam vt Deus dum remittit, remittit omnia, nullam delicti pœnam sibi reseruans, ita peccator seipsum excusans, accuset & patefaciat generaliter omnia, nullum vt subiteat. Dauid rex delictorum dum veniam postularer omnium postulat, & confessionem generalem instituit, dicens, *Et omnes iniquitates meas dele.* Id est, scio te nunquam mediam peccatorum partem remittere, sed indulgentiam tuam plenariam & vniuersalem esse, condonationem tuam generalem nulla crimina reseruantes, quamobrem te rogo, omnia mihi vt ignoscas, vt & omnia tibi cōfiteor. *Omnia reddam tibi.* Secundo aperte profiteretur, Deo se omnia velle reddere: hic iterum docemur, Deo, si illius pacem & a-

morem, illius gratiam adipisci velis, omnia, id est interiora & exteriora, corpus & animam, omnesque facultates esse reddendas. Magos Strabo refert sacrificantes, aliud nihil offerre diis consueuisse quam victimarum corda & capita, atque his oblati illos contentos aiebant, reliqua hominibus credendo. Sed erroneum hoc est, at Mosaica legis Sacerdotes longe aliam & laudabilem consuetudinem sacrificandi habebant, cum Deo offerrent omnia nihil sibi reteruantes, quinimo sæpe holocausto cuncta absument. Quin & Dauid seipsum Deo in sacrificium offerens, totum offert & dedicat dicens, *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* Quo loco caro pro corpore integro, & cor pro anima excipiendum. Atque hanc professionem Christianus Deo emittere debet, dicens, *Omnia reddam tibi.* Miser hic seruus, qui causæ suæ diffidebat, hæc cum domino dixisset, ita illius animum inflexit, vt non modo postulatis annuerit, sed omne æs alienum penitus, chirographum rescindens dimiserit. O bonitatem infinitam! o clementiam incredibilem, beatum seruum, huiusmodi qui herum nactus sit, beatum inquam hanc si gratiam agnosceret. Verum quid agit iam in gratiam admittit? Ecce qui tam benignum & mirem Dominum expertus erat inhumanum se & immittem erga conseruum ostendit: qui tantam domini clementiam bonitatemque expertus erat, crudelitatem aliis demonstrat: cui decem talentorum millia dimissa erant, centum denarios quamprimum sibi persolui petit. O barbariem inauditam! o ingratitude merito castigandã! Hic igitur seruus cum hero valediceret, incidit casu in vnum conseruorum, qui centum ei debebat denarios, quos violenter & importune sibi solui postulat, imo apprehenso fauces propemodum elidit & suffocat. Miser ille supplex pedibus illius aduoluitur, lacrymatur, supplicat, & vt patientiam habeat obsecratur. At effrenis ille tortor ferro & adamante durior, & peruicax, nullis flectitur precibus, sed in carcerem illum detrudit, donec æs alienum dissoluat. Hic ceteri serui indignari, & tantam feritatem Regi significare: qui ira-

Magorū mores in sacrificijs.

Psal. 81.

tus, eum ad se vocari iussit, & tantam barbariem detestatus, & quam vehementissime succensus ait, serue nequam, an non ego tui miserus sum, quoniam postulabas: cur non eandem conferuo tuo misericordiam exhibuisti, qui tantopere tibi supplicauit? Equidem tam me tibi benignum exhibui, & tu scelestè, perfide, ferox, inamitis tantam crudelitatem ostendis?

Cur seruus hic nequam dicatur.

Matt. 5.

Serue nequam, nonne ego tui miserus sum? Hic latent mysteria, miracula, dubia, quaestiones: Cur scilicet seruus hic nequam appellatur, cum quod suum est exigit, & debita sibi cupit persolui? neque enim nequam ille dicens est, qui ius suum propugnat & quæ sibi iure meritoque debentur exigit. Nequam tamen est, & hoc nomine appellandus, quod mortaliter deliquerit conferuum suum suffocans. Si enim graue delictum est, iniurias in fratrem effudisse, quantum Deus bone erit, tantam violentiam inferre? Offendit deinde, quod conferuum in carcerem auctoritate propria, sine vilo iudicis decreto, rapuerit, hoc quippe ad ministrum publicum spectat, non vero ad priuatum aliquem. Tertio mortaliter deliquit, quod qui soluendo non esset, ad solutionem coegerit, quamuis tamen soluendi voluntatem haberet: docet quippe caritas, inopi dare, quicquam vero illi auferre prohibet.

Joan. 3.

Quarto graue crimem commisit, quod socii miserus non fuerit, scribit enim in Canonica sua Ioannes, *Qui viderit fratrem necessitatem habere, & clauerit viscera sua ab eo quomodo charitas est in eo?* Quinto peccauit etiam ob summam illam ingratitude, maximam enim ingratitude argumentum est, post tot tamque ampla à Domino qui amorem erga proximum summopere iubet ac deprecatur, recepta beneficia, ob exigui rem momenti fratrem tam iniique & inhumaniter habere, & carceri mancipare, atque ideo supplicii à Domino traditur.

Est siquidem magna ingratitude nota post decem mille talentorum debiti remissionem, centum denarios fratri nolle remittere. Quod ingratitude cælo, terræ, hominibus simul & Angelis ipsique etiam Deo exosam. Venit mihi potro hic in mentem insi-

gnium illorum verficulorum, in ingratos decantatorum:

Lex & natura, cælum, Deus, omnia iura,

Damnât ingrati, tristantur eum fore natum. Sola igitur ingratitude seruum hunc Domino exotum reddit, & dicere cogit, *Serue nequam.*

Vere igitur hoc nomine donatur, ostendit siquidem se crudelem, barbarum, & infocium inhumanum, cum tamen caritas, & vnus natura instinctus, contrarium influent, tantum vero abest, vt offensam & iniuriam remittat, vt etiam vindictam sumat, & debita violenter extorqueat. Impia illa & sanguinaria Iezabel, Prophetarum exagitatricis casibus discepta fuit, & equorum vngulis protrita, quod triste spectaculum cum Iehu rex conspicatus esset, seruis ait, *sepelire eam quia filia regis est.* E qua historia efficere volo quod quamuis inimicus noster sit improbus ac sceleratus, illi tamen benefaciendum sit, quia creationis iure summi & æterni regis est filius, & vnica hæc consideratio exstimulare nos debet, vt illi gratos nos & beneuolos declaremus.

Etiam tamen si ferus & profanus esset, iniurias tamen quas sibi à Iacobo fratre illatas sciebat, vltrisci noluit, ne patrem seniore offenderet. Cuiusmodi vindictæ cupido atquæ do faces vltrices subiceret, dicebat iram cohibens ac refrenans, *Veniens dies iulius patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.* Hoc igitur exemplo discite Christiane, Deum patrem tuum ad mœstitiam non compellere, aut negotium ei de iniuriis prateritis, vindictam, & vltionem sumendo, facessere.

Si vero nec omnia hæc sufficiant ad furem illum compescendum, ardorem restinguendum, & iniurias remittendas, verba illa Ecclesiastici animo volue, *Memento nouissimorum & desine inimicari.* Id est, vltimam vitæ horam tibi propone, qua omnium rerum tuarum rationem coram Deo reddere oportebit, & vt tunc propitium tibi & benignum exoptabis Deum, ita modo te erga proximum, benignum, clementem & mansuetum præsta; remitte, tibi vt aliquo modo remittatur.

Promisit olim Zachariæ Deus mirabilia,

Lp.

Dan. 2.

Daniel postquam in lacum leonum Sathraparum & Principum Babyloniorum inuidia coniectus esset, Nabuchodonosor Rex belluarum potius quam hominum benignitati confidens, ingens ad introitum loci collocari iussit saxum, illudque regio obsignari sigillo, ne quid fieret contra Danielem. Sciebat scilicet rex hominis irati feritatem leoninam ac belluinam transcendere, & magis esse metuendam cum sibi persuadeat, Danielem inter belluas quam inter homines securiorem fore, & illas maiorem quam hos, benignitatem demonstraturas.

Verum hoc esse, & hominis crudelitatem metuendam cuius esse docebit manus illa scribentis, quam vidit medias inter epulas Babyloniorum rex, quæ tantam illi formidinem incussit, itaque perterritus, ut toto tremens corpore semianimis ceciderit, & viues mortuus fuerit. Deus igitur ostendere cum vellet, quo insolentiam illius castigaturus esset modo, & quæ flagella exerturus, manum hominis produxit, qui ad parietem hæc verba scriberet: *Mane, Thecel, Phares*, non monstrauit illi vngulâ tigridis, non uncus leonis, non aduncos aquilæ pedes, sed vnicam hominis manum, ut rigorem & feritatem flagelli sui ostenderet. Designate itaque voluit, illius se punitionem in hominû manus consignasse, qui nimirum crudelitatem tam probe callet, nullus ut pes vel vngula repetiri queat, quam non omni feritatis genere superent.

2. Reg. 34.

Propheta ad Dauidem missus, tria illi flagella proposuit, atque optionem dedit, ut de tribus vnum seligeret, vel septennio duraturam famem, vel trimestre bellum, vel pestem triduanam. Pressum se vndiquaque rex videns, nulla diuinæ iustitiæ effugiendæ spe affulgente, tandem re accuratius examinata dixit: *Coartor nimis, sed melius est mihi, quod incidit in manus Domini, quoniam multa sunt misericordia eius.* Mauult ecce in Domini manus incidere, quam in hominum, sibi persuadens nullum in mundo animal reperiri, quod cum homine, quoad crudelitatem, feritatem, & barbariem sit comparandum. Ideo toties magno cum affectu orat: *Eripe me Domine ab homine malo* Huc me traxit serui huius feritas & inhumanitas, Dominum vero ad tam rigi-

Psal. 139.

dam castigationem, ut in tortorû manus illum tradiderit, carceri manciparit, & debitum quod remiserat, ad vltimum vsque quadrantem repetierit. O iustam punitionem! ô flagella promerita! ô iustitiam æquissimam! *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de corribus vestris.*

Hic Evangelij Epiphonema, & concionis hodiernæ finis, vestrum est, Auditores, eadem mente volvere: considerate igitur in primis peccati grauitatem, cum ipsum decem talentorû sit millium debitum, & quot peccatorum rei sumus toties etiam decies mille talenta debemus. Attendite miserum peccatoris statum, cum creditor hic debitorem, vxorem & filios eius, & quidquid habet diuendi iubeat: sed eadem opera notate promptam Dei misericordiam in eos qui eandem deposcunt; cum miser hic seruus quamprimum ut se genibus domini aduoluit, petens sui ut misereretur, veniam impetret, & omnis debiti remissionem. Simul etiam considerate, quam caritas in proximum Deo grata sit, quæ vero e contra exosa inhumanitas & inclementia, simul & ingratiuudo de gratiis & charismatibus receptis, cum rex hic tantopere in seruum insurgat, quod in conferuum ingratus & rigidus exstitisset, & beneficium ab hero acceptum neglexisset, ut illum carceribus manciparit, & tortoribus tradiderit.

Signum est, Deus bone odio te prosequi, illos qui immisericordes sunt, & viscera clementiæ exuerunt: signum est, inquam, te aduersari illis, qui inexorabiles sunt, nec plus visso paupere mouentur, quam dura flex aut Marpesia cautes. Hic scilicet ostendit iustitiam tuam simul & misericordiam, hæc debitum seruo remittendo, illam ingratiuudinem & crudelitatem coarguendo. Tu noster Rex es, nos vero serui tui, quibus incumbit rationem exactam tandem aliquando reddere. Sumus, inquam, serui tui, similes huic ingrato, qui tibi decem debemus talentorum millia, tot supplicia quæ tot peccatis promeruimus, tot poenitentias quas tot delicta exigunt. Habe igitur nobiscum patientiam, tempus ad agendam poenitentiam concede, iustitiam differ & omnia tandem reddemus tibi. Nostri itaque miserere, remitte, in-

Notanda
in hoc Eu-
angelio.

re, indulge, hac scilicet cōditione, vt quem-
admodum tu nobis ignofcis, nos quoq; non
ad exemplum ſcelefti huius ferui, proximo
ignofcamus. Atque vnica hæc eſt, ad gra-
tiam tuam in hoc mundo, & gloriam cœle-
ſtem in altero promerendam, ratio, cuius
nos confortes reddant Pater, Filius, & Spiri-
tus ſanctus. Amen.

DOMINICA XXII. POST
PENTECOSTEN.

Partitio.

- I. Quod ſit naturalis appetitus veri in homini-
bus.
II. Quantum ſit metuendum periculi à lin-
gua.
III. De interrogantium Dominum adulatione.
IV. De eorundem hypocriſtente atrice.
V. De Denario oblato.
VI. De imagine Denarij.

Reddite quæ ſunt Caſaris, Caſari; & quæ ſunt
Dei, Deo. Matth. 22.

FIGVRA.

Exod. 28.

Inter cætera ſummi Iudæorum Pontificis
ornamenta, lamina erat aurea, quam in
fronte gerebat, quæ ſacratiffimum Dei no-
men inſcriptum continebat; atque hæc vitæ
hyacinthinæ alligata erat. Cæterum hoc
præcepto offendebarur ſummum Sacer-
dotem ab ima calce, vſque ad ſummum ca-
pitis verticem ad Deum ſpectare, mundum
vero nihil in ipſo poſſidere debere; Solius
ſiquidem Dei totus erat; cuius ſymbolum &
inſignia præfert. Vt myſtice hoc exponam,
crediderim hic designatum, Deum homi-
nem condidiſſe, vel vt Sacerdotem, vel vt
creaturam ratione præditam, qui non iam
amplius ſanctum eius nomen, ſed vniuer-
ſam illius eſſentiæ imaginem animæ fronte
præferret. Vt hinc diſceremus, totum ho-
minem ad Deum ſpectare, cum in naturæ
lamina illius typum & inſignia inſculpta ge-
ſſet; atque ita animam, nomiſſima illud au-

reum, diuinitatis imagine inſignitum, Deo
neceſſario reddi debere. Hoc præſenti Eu-
angelio continetur, cuius occasione præ-
claros vobis conceptus producam, ſi Spiri-
tus Paraclitus mihi ſuccurrere, & Deipara
pro oratore intercedere non dedignentur.
Idcirco Angelicam illi ſalutationem offera-
mus, cum Angelo dicentes:

AVE MARIA.

Ea fuit omnium ſemper Philoſophorum
opinio, vt crediderint ipſum intelligere &
cognofcere, eſſentialem hominis proprietatem
eſſe, ob quam ſcilicet creatus eſſet, &
qua; naturæ inſtinctum ſequendo, delecta-
retur. Videbant enim omnia animalia prop-
rietatem quandam naturalem continere, &
in eiufdem operatione maxime delectari:
quod tum in Politicis Ariſtoteles, tum ipſa
nos docet experientia. Cernere enim eſt aues
volatu, beſtias curſu; bruta feritate, homi-
nem rerum intelligentia delectari. Huc refe-
remus præclaram illam Quintiliani ſenten-
tiam. Sicut aues, inquit, ad volandum, equi
ad curſum, ad ſeuſiam fera gignuntur, ita no-
bis propria eſt mentis agitatio atque ſolertia,
unde origo animi cœli ſibi creditur. Et ante il-
lum Commētator Auerrois lib. 2. de anima,
ait, ſcientiam primam animæ perfectionem
eſſe: cui ſuffragatus Magnus Auguſtinus in
Enchiridio, & refertur 2. lib. ſentent. diſt. 1.
dicens: Feci Deum rationalem creaturam, vt
ſummum bonum intelligeret. Ipſe etiam Ari-
ſtoteles ab hoc axioma; quod à propoſi-
to non vſque adeo alienum eſt Metaphyſi-
ca ſua incipit: Omnes homines natura ſcire deſi-
derant.

Cæterum intellectus obiectum ipſa eſt
veritas, & ipſa ſcientia nonniſi verarum re-
rum eſt ſcientia, teſte eodem vbi ſupra Ari-
ſtotele: Sicut bonum eſt obiectum voluntatis,
ita verum intelligentia. Atq; hinc fit, vt omnis
hominis perfectio, omniſque naturæ illius
dignitas & eminentia in veritatis cogno-
ſcendæ deſiderio conſiſtat: cui argumento
innixus Cicero ille Chriſtianus, Lactantius
aduerſus geniles dicebat: Naturam hominis
Dei veri ad ipſeſcendi cupiſſimam fecit. Cuius

Yy 3.

rei.